

บทที่ 2

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน

การวิเคราะห์ทางการเงินคือการนำข้อมูลทางการบัญชีมาวิเคราะห์การดำเนินงานของกิจการ ข้อมูลทางการบัญชีที่ใช้กันมากในการวิเคราะห์นี้ก็คืองบการเงิน (Financial Statement)

งบการเงินหมายถึง รายงานทางการเงินที่กิจการทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการได้ทราบถึงการดำเนินงานของกิจการ ทั้งนี้สุดแล้วแต่ว่าจะมีวัตถุประสงค์ที่จะรายงานให้ทราบในเรื่องอะไร งบการเงินที่สำคัญได้แก่

1. งบดุล คืองบที่แสดงฐานะการเงินของกิจการ ณ วันใดวันหนึ่งเพียงวันเดียวเท่านั้น งบดุลจึงเปรียบเสมือนภาพถ่ายหรือภาพนิ่งที่ไม่ได้แสดงอาการเคลื่อนไหวของสิ่งที่อยู่ในภาพนั้นแต่อย่างใด ตามปกติในงบดุลจะประกอบด้วยรายการประเภทสินทรัพย์ หนี้สิน และทุน

2. งบกำไรขาดทุน คืองบที่แสดงผลการดำเนินงานของกิจการในรอบระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่นในรอบระยะเวลา 6 เดือน หรือหนึ่งปี เป็นต้น งบกำไรขาดทุนทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะเปรียบเทียบรายการประเภทรายได้กับค่าใช้จ่ายของกิจการว่าจะมีผลลัพธ์ออกมาเป็นกำไรหรือขาดทุน

3. งบกำไรสะสม คืองบที่แสดงว่าตั้งแต่เริ่มดำเนินงานมานั้น กิจการมีผลกำไร (หรือขาดทุน) สะสมมาจนถึงปัจจุบันนี้เป็นเงินทั้งสิ้นเท่าใด ตามปกติกำไรสะสมของกิจการใดก็ตาม จะเพิ่มขึ้นจากการที่กิจการมีผลกำไรจากการดำเนินงานและจะลดลงเพราะกิจการมีผลขาดทุนจากการดำเนินงาน และ/หรือมีการแบ่งผลกำไรให้แก่เจ้าของกิจการ

เทคนิคในการวิเคราะห์ทางการเงินแบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ อย่างที่หนึ่งเป็นการวิเคราะห์โดยบุคคลภายนอกกิจการ อันได้แก่ เจ้าหนี้ ผู้ถือหุ้น หรือนักลงทุน เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จะได้ข้อมูลเพียงเท่าที่กิจการได้เผยแพร่แก่สาธารณะเท่านั้น อย่างที่สองเป็นการวิเคราะห์โดยบุคคลภายในกิจการ หมายถึงผู้ที่ทำการวิเคราะห์เป็นพนักงานของกิจการนั่นเอง ปกติแล้วมักจะกระทำโดยพนักงานฝ่ายบัญชีและการเงิน ในการวิเคราะห์นี้ผู้วิเคราะห์ย่อมทราบรายละเอียดต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง ผลของการวิเคราะห์จึงย่อมถูกต้องและน่าเชื่อถือกว่าอย่างแรก

การวิเคราะห์ทางการเงินช่วยให้เรามองเห็นปัญหาทางการเงินและปัญหาอื่น ๆ ที่กิจการกำลังเผชิญอยู่ ในการพิจารณาดูปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ เราจะต้องแยกให้ออกว่าอะไรคือสาเหตุของปัญหา และอะไรคือเครื่องแสดงอาการของปัญหาเหล่านั้น สาเหตุก็คือเหตุการณ์ที่ทำให้

เกิดปัญหาขึ้นมา ส่วนเครื่องแสดงอาการนั้นเป็นเครื่องบ่งชี้ที่แสดงออกให้เราเห็นได้ว่าปัญหาเกิดขึ้นมาได้อย่างไร กิจกรรมอาจสำรวจเครื่องแสดงอาการ เช่น ระดับกำไรสุทธิที่ได้น้อยเกินไป แต่ทั้งนี้จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวเป็นต้นว่า ต้นทุนของกิจการนั้นสูงเกินไปจึงทำให้ได้กำไรน้อย กิจกรรมต้องหาทางแก้ที่ตัวสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้น มิฉะนั้นแล้วการแก้ปัญหาก็จะไม่บังเกิดผลให้เป็นที่พอใจ

อัตราส่วนทางการเงินเป็นเครื่องมืออันสำคัญในอันที่จะช่วยชี้ให้เห็นถึงอาการต่าง ๆ ของปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยให้เราทราบสาเหตุของปัญหา เพื่อจะได้หาวิธีการแก้ปัญหานั้นให้ตรงประเด็น ดังตัวอย่าง ตาราง 2 - 1 ที่แสดงเครื่องแสดงอาการปัญหาและวิธีแก้ปัญหานั้น

ตาราง 2-1 : เครื่องแสดงอาการ ปัญหา และวิธีแก้ปัญหานั้น

เครื่องแสดงอาการ	ปัญหา	วิธีแก้ปัญหานั้น
Liquidity Ratio ที่ผิดปกติ	- ขาดแคลนเงินสด	- หาเงินทุนเพิ่ม
	- มีลูกหนี้มากเกินไป	- เกรงครัดในการปล่อยเครดิตและการจัดเก็บหนี้
	- มีสินค้าคงเหลือมากเกินไป	- ปรับปรุงการบริหารสินค้าคงเหลือ
	- มีหนี้สินหมุนเวียนมากเกินไป	- เปลี่ยนไปเป็นหนี้สินระยะยาว
Profitability Ratio ที่ผิดปกติ	- ต้นทุนผลิตสูงเกินไป	- ลดต้นทุนผลิตลง
	- มีสินทรัพย์เก็บไว้เฉย ๆ	- ขายสินทรัพย์ที่มีมากเกินไป จำเป็นหรือสินทรัพย์ที่เสื่อมสภาพแล้วออกไป
	- มียอดขายต่ำ	- เพิ่มปริมาณการขายขึ้น, เพิ่มประสิทธิภาพในการขาย
	- ราคาขายต่ำไป	- ปรับปรุงการโฆษณา เพิ่มราคาขาย
	- ค่าใช้จ่ายในการบริหารสูงเกินไป	- ลดค่าใช้จ่ายในการบริหารลง
	- มีดอกเบี้ยจ่ายสูงเกินไป	- พยายามหาแหล่งเงินกู้ที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ, พยายามหาเงินทุนโดยการออกหุ้นกู้

การวิเคราะห์งบการเงินของกิจการใด โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินเป็นเครื่องช่วยในการวิเคราะห์นั้นอาจแบ่งอัตราส่วนดังกล่าวออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. Liquidity Ratios เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดความสามารถของกิจการในการชำระหนี้ระยะสั้นเมื่อหนี้สั้นครบกำหนด
2. Leverage Ratios เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดขีดจำกัดของกิจการในการหาเงินมาใช้ในการดำเนินงานโดยการเป็นหนี้บุคคลภายนอก
3. Activity Ratios เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดประสิทธิภาพของกิจการในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่
4. Profitability Ratios เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดประสิทธิภาพของฝ่ายบริหารในการบริหารงานของกิจการ ซึ่งแสดงออกมาในรูปของอัตราผลตอบแทนจากการขายและการลงทุน

Liquidity Ratios

โดยทั่วไปแล้วสิ่งแรกที่ผู้วิเคราะห์งบการเงินให้ความสนใจก็คือความมีสภาพคล่อง (liquidity) ของกิจการที่กำลังทำการวิเคราะห์หรืออยู่นั้นว่าจะมีความสามารถในการชำระหนี้เมื่อหนี้สั้นครบกำหนดหรือไม่ การวิเคราะห์อาจทำได้โดยง่ายโดยดูจากความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน ถ้าหากกิจการมีเงินทุนหมุนเวียนสุทธิ (ส่วนที่สินทรัพย์หมุนเวียนมีมากกว่าหนี้สินหมุนเวียน) มากเพียงพอ ก็หมายความว่ากิจการนั้นมีสภาพคล่องเพียงพอ อัตราส่วนที่ใช้กันตามปกติในการวัดสภาพคล่องของกิจการมี 2 อัตราส่วนคือ

1. Current Ratio เป็นอัตราส่วนระหว่างสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน สินทรัพย์หมุนเวียนตามปกติจะประกอบด้วย เงินสด หลักทรัพย์ระยะสั้น ลูกหนี้ และสินค้าคงเหลือ ส่วนหนี้สินหมุนเวียนประกอบด้วย เจ้าหนี้การค้า ตัวเงินจ่ายระยะสั้น หนี้สินระยะยาวที่ถึงกำหนดได้คืนภายใน 1 ปี ภาษีเงินได้ค้างจ่าย และค่าใช้จ่ายค้างจ่ายต่าง ๆ Current Ratio เป็นเครื่องวัดความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้น เนื่องจากอัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นว่ากิจการมีสินทรัพย์เป็นเครื่องค้ำประกันสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ระยะสั้นไว้มากเพียงใด และเป็นที่คาดว่าสินทรัพย์ดังกล่าวนี้สามารถแปรสภาพเป็นเงินสดได้ในช่วงระยะเวลาที่หนี้สั้นครบกำหนด

$$\text{Current Ratio} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

2. Quick Ratio or Acid Test เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดสภาพคล่องของกิจการได้ลึกซึ้งกว่า Current Ratio เพราะ Quick Ratio ไม่ได้นำสินค้าคงเหลือมาคำนวณด้วย สินค้าคงเหลือเป็นสิน

ทรัพย์ที่มีความเหลวน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับบรรดาสินทรัพย์หมุนเวียนต่าง ๆ ของกิจการ เพราะในการเปลี่ยนสภาพจากสินค้างเหลือมาเป็นเงินสดนั้นตามธรรมชาติของการค้าจะต้องผ่านกรรมวิธีถึง 2 ขั้นตอนกล่าวคือ จากสินค้างเหลือจะกลายเป็นลูกหนี้ (เพราะการขายเชื่อ) และจากลูกหนี้จึงจะกลายเป็นเงินสด ขั้นตอนทั้งสองนี้ต้องใช้เวลาพอสมควร ทำให้สินค้างเหลือมีความคล่องตัวน้อยกว่าสินทรัพย์หมุนเวียนอื่นในการเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสด

$$\text{Quick Ratio or Acid Test} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้างเหลือ}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

Leverage Ratios

Leverage Ratios เป็นอัตราส่วนซึ่งใช้วัดเงินทุนที่กิจการได้มาจากการลงทุนของเจ้าของกิจการโดยเทียบกับเงินทุนที่ได้มาจากเจ้าหนี้ ข้อที่ควรพิจารณาคือในประการแรก ทางฝ่ายเจ้าหนี้จะมองไปที่เงินทุนหรือเงินที่เจ้าของกิจการนำมาลงทุน เพื่อจะได้กำหนดขอบเขตความปลอดภัยของตัวเจ้าหนี้เองในการปล่อยเครดิต ถ้ากิจการได้เงินทุนมาจากทางฝ่ายเจ้าของกิจการเป็นจำนวนน้อย และเงินทุนจำนวนมากได้มาจากฝ่ายเจ้าหนี้แล้ว ความเสี่ยงในการดำเนินกิจการจะตกอยู่กับฝ่ายเจ้าหนี้เป็นส่วนใหญ่ ประการที่สองการเพิ่มเงินทุนโดยการกู้ยืมมาจากเจ้าหนี้นั้นทางฝ่ายเจ้าของกิจการย่อมได้รับผลประโยชน์ที่ฝ่ายตนสามารถรักษาระดับการควบคุมกิจการไว้ได้ด้วยการลงทุนอันจำกัดอยู่เท่าเดิม ประการที่สามถ้ากิจการที่กู้ยืมเงินมาลงทุนนี้มีกำไรเพิ่มขึ้นมากกว่าที่ต้องจ่ายเป็นค่าดอกเบี้ยเงินกู้แล้ว ผลตอบแทนที่ฝ่ายเจ้าของกิจการจะได้รับย่อมเพิ่มมากขึ้นด้วย ตัวอย่างเช่น บริษัทแห่งหนึ่งมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในทรัพย์สินเท่ากับ 20% และต้องเสียค่าดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้เงินกู้เพียง 12% ดังนี้ฝ่ายเจ้าของกิจการจะได้รับผลประโยชน์จากการนี้ 8% แต่ถ้าหากผลตอบแทนจากการลงทุนในสินทรัพย์ลดลงมาเหลือเพียง 10% ฝ่ายเจ้าของกิจการจะต้องขาดผลประโยชน์ไป และยังคงจ่ายค่าดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ในอัตรา 12% เท่าเดิม ทำให้เกิดการขาดทุนจากการลงทุนขึ้น 2% ผลขาดทุนนี้จะมีผลทำให้กำไรสุทธิของบริษัทลดลง หรืออาจทำให้เกิดผลขาดทุนสุทธิขึ้นมาได้

ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ กิจการที่มี Leverage Ratios ต่ำ (มีหนี้สินน้อยกว่าทุน) จะมีความเสี่ยงน้อยกว่ากิจการที่มี Leverage Ratio สูง ในการที่จะประสบกับภาวะการขาดทุน แต่ในช่วงเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง กิจการที่มี Leverage Ratios ต่ำ จะมีโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนต่ำด้วย ซึ่งผิดกับกิจการที่มี Leverage Ratios สูง โอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนในอัตราที่สูงของกิจการประเภทนี้จะมีโอกาสมากกว่า ผู้ลงทุนทุกคนย่อมปรารถนาที่จะได้รับผลตอบแทน

ในอัตราสูง ๆ จากการลงทุน แต่ทั้งนี้ผู้ลงทุนก็ต้องคำนึงถึงสภาพความเสี่ยงในการลงทุนด้วยว่าจะคุ้มกันหรือไม่ การตัดสินใจเกี่ยวกับ Leverage จึงต้องพิจารณาถึงความสมดุลระหว่างผลตอบแทนที่จะได้รับกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นด้วย

เกี่ยวกับ Leverage นี้ เราสามารถวิเคราะห์ที่ได้ 2 วิธีคือ วิธีแรกเป็นการตรวจสอบโดยวิเคราะห์อัตราส่วนจากรายการในงบดุล วิธีที่สองเป็นการวัดความเสี่ยงของหนี้สินของกิจการโดยวิเคราะห์จากรายการในงบกำไรขาดทุนว่ากิจการสามารถจะทำกำไรได้มากพอที่จะชำระค่าใช้จ่ายประจำที่เกิดขึ้นได้ดีเพียงใด ผู้วิเคราะห์ควรจะทำการวิเคราะห์ดูทั้ง 2 วิธี

3. Debt to Total Assets อาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Debt Ratio เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดว่ากิจการกู้ยืมเงินจากเจ้าหนี้มาลงทุนเป็นอัตราร้อยละเท่าไรของสินทรัพย์รวม คำนวณโดยการเทียบหนี้สินรวมกับสินทรัพย์รวมออกมาเป็นอัตราร้อยละ ปกติเจ้าหนี้อย่อมพอใจ Debt Ratio ที่อยู่ในระดับปานกลางเพราะถ้าอัตราส่วนนี้ต่ำลงมากเท่าใด ฝ่ายเจ้าหนี้อย่อมมีเครื่องคุ้มกันเงินที่ให้อุ่นใจมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่หากลูกหนี้เกิดมีการเลิกกิจการขึ้นมาฝ่ายเจ้าหนี้ก็ยังมีโอกาสที่จะได้รับชำระหนี้ แต่ในทางตรงกันข้ามทางฝ่ายเจ้าของกิจการชอบที่จะให้ Debt Ratio อยู่ในอัตราที่สูง ๆ เพื่อกิจการจะได้มีผลกำไรมากขึ้นหรือเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการเพิ่มทุน (Capital) เพราะจะทำให้ฝ่ายเจ้าของกิจการเดิมต้องสูญเสียอำนาจการควบคุมกิจการหรือสิทธิส่วนได้เสียในกิจการนั้นไปให้แก่ฝ่ายเจ้าของทุนที่เข้ามาใหม่ ถ้า Debt Ratio มีอัตราสูงเกินไปจะเป็นการส่งเสริมให้ฝ่ายเจ้าของกิจการไม่มีความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ในกรณีที่เกิดผลขาดทุนหรือเกิดความเสียหายขึ้น (อาจจะถึงกับเลิกกิจการ) ฝ่ายเจ้าของกิจการจะเสียหายเพียงจำนวนเงินทุนที่ลงไปเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ผลเสียหายส่วนใหญ่จะตกอยู่กับฝ่ายเจ้าหนี้ของกิจการนั้น แต่ถ้ากิจการประสบความสำเร็จมีผลกำไรมาก ฝ่ายเจ้าของกิจการจะได้รับส่วนแบ่งในผลกำไรนั้นแต่ฝ่ายเดียว ฝ่ายเจ้าหนี้จะได้รับแต่เพียงดอกเบี้ยเป็นจำนวนจำกัดตามอัตราตายตัวที่ตกลงกันไว้ตามสัญญาเท่านั้น

$$\text{Debt Ratio} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

4. Times interest earned เป็นอัตราส่วนที่คำนวณขึ้นโดยนำเอาค่าใช้จ่ายประเภทดอกเบี้ยจ่ายไปหารผลกำไรก่อนหักค่าดอกเบี้ยจ่ายและค่าภาษีเงินได้ แสดงให้เห็นว่ากิจการมีผลกำไรมากเป็นกี่เท่าของดอกเบี้ยจ่าย เป็นการเปิดเผยให้เห็นขีดความสามารถของกิจการในการชำระค่าใช้จ่ายประจำงวด และยังแสดงให้เห็นด้วยว่ากิจการจะต้องมีผลกำไรอย่างต่ำที่สุดเท่าใด กิจการจึงจะไม่เดือดร้อนในการจ่ายชำระค่าดอกเบี้ย เพราะการผิคนัดในการจ่ายชำระหนี้ กิจการอาจ

ถูกเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายหรืออาจถูกฟ้องล้มละลายได้

$$\text{Time interest earned} = \frac{\text{กำไรก่อนหักภาษี} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}}$$

5. Fixed charge coverage อัตราส่วนนี้คล้ายกับ Times interest earned แต่ Fixed charge coverage ได้วิเคราะห์อย่างลึกซึ้งกว่า โดยได้พิจารณาถึงกรณีที่กิจการต้องเช่าทรัพย์สินมาใช้ในการดำเนินงานและได้ทำสัญญาเช่าเป็นระยะยาว ทำให้กิจการมีพันธะผูกพันต้องจ่ายค่าเช่าให้เป็นประจำเป็นงวด ๆ เพิ่มเติมจากค่าดอกเบี้ยซึ่งต้องจ่ายเป็นประจำอยู่แล้ว อัตราส่วนนี้จะบอกให้ผู้วิเคราะห์ได้ทราบว่ากิจการมีกำไรพอที่จะจ่ายเป็นค่าเช่าประจำได้เพียงใด

$$\text{Fixed charge coverage} = \frac{\text{กำไรก่อนหักภาษี} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย} + \text{ค่าเช่าตามสัญญาเช่า}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย} + \text{ค่าเช่าตามสัญญาเช่า}}$$

Activity Ratios

Activity Ratios เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดประสิทธิภาพของกิจการในการใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่ อัตราส่วนนี้เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบระหว่างยอดขายกับการลงทุนในทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ เช่น การลงทุนในลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ หรือสินทรัพย์ถาวร นั้นมีผลกระทบต่อยอดขายเพียงใด การวิเคราะห์อัตราส่วนนี้จะช่วยให้ผู้วิเคราะห์ได้ทราบว่ากิจการมีการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ เหล่านั้นแล้วก่อให้เกิดยอดขายอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจหรือไม่ อัตราส่วนนี้จึงเป็นเครื่องมือให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพของฝ่ายบริหารได้อย่างหนึ่ง

6. Inventory Turnover เป็นอัตราส่วนวัดการหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือ ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการว่าสามารถนำสินค้าคงเหลือออกไปหมุนขายได้มากน้อยเท่าไรในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (ปกติ 1 ปี) การคำนวณอัตราส่วนนี้ทำได้โดยนำสินค้าคงเหลือไปหารยอดขาย ผลลัพธ์ที่ได้จะออกมาเป็นจำนวนครั้ง ถ้าสินค้าคงเหลือหมุนได้มากครั้ง ก็ย่อมแสดงว่าประสิทธิภาพด้านการขายสินค้าอยู่ในเกณฑ์ดีหรือสินค้านั้นเป็นที่ต้องการของตลาด หรือกิจการมิได้เก็บสินค้าไว้มากจนเกินไปหรือเพราะสาเหตุอื่น ในทางตรงกันข้าม ถ้าสินค้าคงเหลือหมุนได้น้อยครั้งย่อมแสดงถึงกิจการมีข้อบกพร่องด้านการขาย หรือสินค้านั้นไม่เป็นที่ต้องการของตลาดเพราะอาจจะเก่า ล้าสมัย หรือขายแข่งกับคู่แข่งไม่ได้ หรือกิจการเก็บสินค้าเอาไว้มากเกินไปหรือเพราะสาเหตุอื่น

$$\text{Inventory Turnover} = \frac{\text{ขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือ}} \quad \text{หรือ}$$

$$= \frac{\text{ต้นทุนขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือ}}$$

มีข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการใช้อัตราส่วนนี้ว่า

(1) ถ้ากิจการตีราคาสินค้าคงเหลือในราคาทุน ควรจะนำต้นทุนขายมาคำนวณแทนยอดขาย นอกจากในกรณีที่ไม้อาจจะทราบต้นทุนขายได้จึงจะใช้อยอดขายมาคำนวณ เหตุที่พึงหลีกเลี่ยงไม่นำยอดขายมาคำนวณก็เพราะยอดขายเป็นจำนวนเงินที่ได้บวกกำไรเพิ่มเข้าไปในต้นทุนของสินค้า ส่วนสินค้าคงเหลือนั้นตีราคาในราคาทุนจึงไม่สมควรนำมาเปรียบเทียบกัน

(2) ถ้ากิจการมีระดับสินค้าคงเหลือเปลี่ยนแปลงขึ้น ๆ ลง ๆ ในระหว่างปีเป็นจำนวนมากแล้ว ควรถ่วงเฉลี่ยสินค้าคงเหลือเสียก่อนที่จะนำมาคำนวณอัตราส่วนนี้

7. Average Collection Period (ระยะเวลาเก็บเงินจากลูกหนี้ถัวเฉลี่ย) เป็นการวัดการหมุนเวียนของบัญชีลูกหนี้ว่าโดยเฉลี่ยแล้วกิจการสามารถเก็บเงินจากลูกหนี้เหล่านั้นได้ภายในระยะเวลากี่วัน ระยะเวลาเก็บเงินจากลูกหนี้ยิ่งสั้นเท่าไร ย่อมเป็นที่น่าพอใจแก่กิจการมากยิ่งขึ้นเท่านั้น การคำนวณแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการคำนวณหายอดขายถัวเฉลี่ยต่อวัน โดยนำจำนวนวัน 360 วัน (หรือ 365 วัน) ไปหารยอดขายเชื่อของปี (ในกรณีที่ไม้อาจทราบยอดขายเชื่อ ให้ใช้ยอดขายรวม) ขั้นที่สองนำยอดขายถัวเฉลี่ยต่อวันที่คำนวณได้ในขั้นแรกไปหารยอดลูกหนี้ ก็จะได้ผลลัพธ์เป็นระยะเวลาเก็บเงินจากลูกหนี้ถัวเฉลี่ย ซึ่งเป็นระยะเวลาที่กิจการจะต้องรอนกว่าจะครบกำหนดเสียก่อน ถึงจะเก็บเงินจากลูกหนี้ได้

$$\text{Sales per day} = \frac{\text{ยอดขายเชื่อของปี}}{360} \quad \text{หรือ} \quad \frac{\text{ยอดขายของปี}}{360}$$

$$\text{Average collection period} = \frac{\text{ยอดลูกหนี้}}{\text{ยอดขายถัวเฉลี่ยต่อวัน}}$$

มีเครื่องมือในการวิเคราะห์ทางการเงินอีกอย่างหนึ่งซึ่งสามารถใช้วิเคราะห์บัญชีลูกหนี้ได้อย่างได้ผล คือการทำตารางแจกแจงอายุหนี้ (Aging Schedule) ทำให้ผู้วิเคราะห์ได้ทราบว่าลูกหนี้ที่ค้างค้างอยู่ในบัญชีนั้นติดค้างอยู่ช้านานเพียงใด เพื่อจะได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุและหาวิธีการใน

การแก้ไขได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่างที่แสดงต่อไปนี้

อายุของหนี้ (วัน)	เทียบเป็นอัตราร้อยละของยอดลูกหนี้
0 - 10	60
11 - 20	20
21 - 30	10
31 - 45	5
46 - 60	2
มากกว่า 60 วัน	<u>3</u>
รวม	<u>100</u>

8. Fixed Assets Turnover เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดการหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวรโดยเทียบกับยอดขาย อัตราส่วนนี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความสามารถของกิจการในการใช้สินทรัพย์ถาวรว่าเป็นไปอย่างเหมาะสมหรือไม่

$$\text{Fixed Assets Turnover} = \frac{\text{ยอดขาย}}{\text{สินทรัพย์ถาวร}}$$

9. Total Assets Turnover เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดการหมุนเวียนของสินทรัพย์ทั้งหมดของกิจการโดยเทียบกับยอดขาย อัตราส่วนนี้จะชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการดำเนินงานและความเหมาะสมในการดำรงสินทรัพย์ทั้งหมดของกิจการ

$$\text{Total Assets Turnover} = \frac{\text{ยอดขาย}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

Profitability Ratios

ผลกำไร เป็นผลตอบแทนที่กิจการได้รับจากการดำเนินงาน กิจการใดได้ผลกำไรมาก ย่อมหมายความว่าผู้ลงทุนจะได้รับผลตอบแทนสูง และบ่งบอกให้ทราบว่าผู้บริหารงานของกิจการแห่งนั้นมีประสิทธิภาพในการบริหารงาน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้โดยใช้อัตราส่วนต่าง ๆ ดังนี้

10. Profit Margin on Sales คำนวณได้โดยการนำเอากำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้หารด้วยยอดขาย ผลลัพธ์ที่ได้จะบอกให้ทราบว่ากิจการมีกำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้เป็นร้อยละเท่าไรของยอดขาย

$$\text{Profit Margin on Sales} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้}}{\text{ยอดขาย}}$$

11. Return on Total Assets เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัดผลตอบแทนที่กิจการได้รับจากการลงทุนในสินทรัพย์ทั้งสิ้นว่ากิจการมีกำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้เป็นร้อยละเท่าไรของยอดสินทรัพย์รวม

$$\text{Return on Total Assets} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

12. Return on Net Worth เป็นอัตราส่วนระหว่างกำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้เทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการ (ถ้าเป็นบริษัทจำกัด ได้แก่ทุนเรือนหุ้น ส่วนเกินทุน และกำไรสะสม) อัตราส่วนนี้จะเป็นเครื่องวัดอัตราผลตอบแทนซึ่งเจ้าของกิจการจะได้รับจากการที่ได้ลงทุนไป

$$\text{Return on Net Worth} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

เพื่อความเข้าใจ จะได้แสดงตัวอย่างการวิเคราะห์งบการเงินของบริษัทสยามเคมีภัณฑ์ จำกัด โดยสมมติว่าได้มีการจัดทำหรือจัดหาอัตราส่วนมาตรฐานขึ้นไว้ล่วงหน้าแล้ว

บริษัท สยามเคมีภัณฑ์ จำกัด

งบดุล

ณ วันที่ 31 ธันวาคม

(หน่วยเป็นพันบาท)

สินทรัพย์	2533	2532
สินทรัพย์หมุนเวียน		บาท
เงินสด	363	288
หลักทรัพย์ระยะสั้น	68	51
ลูกหนี้	503	384
สินค้าคงเหลือ	<u>289</u>	<u>281</u>
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน	<u>1,223</u>	<u>1,004</u>
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ (ราคาทุน)		
ที่ดิน และอาคาร	2,072	1,903
เครื่องจักร	1,743	1,692
เครื่องตกแต่ง	316	286
ยานพาหนะ	275	314
อุปกรณ์	<u>98</u>	<u>96</u>
รวมที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	4,504	4,291
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	<u>2,172</u>	<u>2,056</u>
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (สุทธิ)	<u>2,332</u>	<u>2,235</u>
สินทรัพย์อื่น	<u>42</u>	<u>31</u>
รวมสินทรัพย์	<u><u>3,597</u></u>	<u><u>3,270</u></u>
	หนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	
หนี้สินหมุนเวียน		บาท
เจ้าหนี้การค้า	382	270
ตัวเงินจ่าย	79	59
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	<u>159</u>	<u>154</u>
รวมหนี้สินหมุนเวียน	<u>620</u>	<u>483</u>
หนี้สินระยะยาว	<u>1,022</u>	<u>967</u>
รวมหนี้สิน	<u><u>1,642</u></u>	<u><u>1,450</u></u>

ส่วนของผู้ถือหุ้น		
หุ้นสามัญ		
4,000 หุ้น ราคาตามมูลค่าหุ้นละ 100 บาท	400	400
ส่วนเกินทุนหุ้นสามัญ	400	400
กำไรสะสม	<u>1,155</u>	<u>1,020</u>
รวมส่วนของผู้ถือหุ้น	<u>1,955</u>	<u>1,820</u>
รวมหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น	<u><u>3,597</u></u>	<u><u>3,270</u></u>

บริษัท สยามเคมีภัณฑ์ จำกัด
งบกำไรขาดทุน
(หน่วยเป็นพันบาท)

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม

	2533	2532
		บาท
ขาย	3,074	2,568
หัก ต้นทุนขาย	<u>2,088</u>	<u>1,711</u>
กำไรขั้นต้น	<u>986</u>	<u>857</u>
หัก ค่าใช้จ่ายในการขาย	100	108
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร	190	190
ค่าเช่า	69	64
ค่าเสื่อมราคา	<u>239</u>	<u>223</u>
รวมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน	<u>598</u>	<u>585</u>
กำไรจากการดำเนินงาน	388	272
หัก ดอกเบี้ยจ่าย	<u>88</u>	<u>72</u>
กำไรสุทธิก่อนหักภาษีเงินได้	300	200
หัก ภาษีเงินได้ (45%)	<u>135</u>	<u>90</u>
กำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้	<u><u>165</u></u>	<u><u>110</u></u>

$$\begin{aligned}
 1. \text{ Current Ratio} &= \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}} \\
 &= \frac{1,223,000}{620,000} \\
 &= \frac{1.97}{1}
 \end{aligned}$$

$$\text{อัตราส่วนมาตรฐาน} = \frac{2}{1}$$

Current Ratio ของบริษัทต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐานเพียงเล็กน้อย เราสามารถยอมรับได้ว่าบริษัทมีสภาพคล่องเป็นที่น่าพอใจ อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นว่า บริษัทมีสินทรัพย์หมุนเวียนอยู่ 1.97 บาท ในขณะที่มีหนี้สินหมุนเวียน 1 บาท ซึ่งจะเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ระยะสั้นได้พอสมควร

$$\begin{aligned}
 2. \text{ Quick Ratio} &= \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้าคงเหลือ}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}} \\
 &= \frac{1,223,000 - 289,000}{620,000} \\
 &= \frac{934,000}{620,000} \\
 &= \frac{1.5}{1}
 \end{aligned}$$

$$\text{อัตราส่วนมาตรฐาน} = \frac{1}{1}$$

Quick Ratio ของบริษัทเท่ากับ 1.5 : 1 ซึ่งดีกว่าอัตราส่วนมาตรฐาน 1 : 1 เป็นการพิสูจน์ให้เห็นเด่นชัดว่าบริษัทมีสภาพคล่องดี แม้ว่าบริษัทไม่ต้องอาศัยสินค้าคงเหลือ บริษัทก็สามารถชำระหนี้สินหมุนเวียนได้

$$\begin{aligned}
 3. \text{ Debt Ratio} &= \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \\
 &= \frac{1,642,000}{3,597,000} \\
 &= 45.65\%
 \end{aligned}$$

$$\text{อัตราส่วนมาตรฐาน} = 35\%$$

Debt Ratio ของบริษัทเท่ากับ 45.65% หมายความว่าในบรรดาสินทรัพย์ที่บริษัทมีอยู่

ทั้งหมดนั้น (100%) บริษัทมีหนี้สินอยู่ถึง 45.65% ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 35% ประมาณ 10% แสดงว่าบริษัทได้อาศัยแหล่งเงินทุนจากเจ้าหนี้ย่ก่อนข้างมาก และโอกาสที่จะกู้ยืมเงินเพิ่มเติมอีกนั้นคงทำได้ยาก

$$\begin{aligned}
 4. \text{ Times interest earned} &= \frac{\text{กำไรก่อนหักภาษี} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}} \\
 &= \frac{300,000 + 88,000}{88,000} \\
 &= 4.4 \text{ เท่า} \\
 \text{อัตราส่วนมาตรฐาน} &= 7 \text{ เท่า}
 \end{aligned}$$

บริษัท สยามเคมีภัณฑ์ จำกัด มีกำไรก่อนหักภาษีและก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายเป็น 4.4 เท่า ของดอกเบี้ยจ่ายเท่านั้น ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำกว่ามาตรฐานอันเป็นข้อบ่งชี้สอดคล้องกับ Debt Ratio ว่าบริษัทได้ก่อหนี้ไว้ก่อนข้างมากทำให้ขาดความคล่องตัวในการที่จะก่อหนี้ขึ้นอีก และอาจจะมีปัญหาในการชำระดอกเบี้ยจ่ายได้ ในกรณีที่บริษัททำกำไรได้น้อยลงหรือประสบผลขาดทุน

$$\begin{aligned}
 5. \text{ Fixed charge coverage} &= \frac{\text{กำไรก่อนหักภาษี} + \text{ดอกเบี้ยจ่าย} + \text{ค่าเช่าตามสัญญาเช่า}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย} + \text{ค่าเช่าตามสัญญาเช่า}} \\
 &= \frac{300,000 + 88,000 + 69,000}{88,000 + 69,000} \\
 &= \frac{457,000}{157,000} \\
 &= 2.9 \text{ เท่า} \\
 \text{อัตราส่วนมาตรฐาน} &= 4 \text{ เท่า}
 \end{aligned}$$

แสดงว่าผลกำไรที่บริษัททำได้นั้นต่ำเกินไป บริษัทมีภาระที่จะต้องจ่ายค่าใช้จ่ายประจำเป็นจำนวนมาก ค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นค่าใช้จ่ายที่บริษัทต้องจ่ายตามกำหนดและตามเงื่อนไขของสัญญาที่ทำกันไว้ การที่อัตราส่วนนี้ต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐานย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า บริษัทหย่อนความสามารถในการหากำไร

$$\begin{aligned}
 6. \text{ Inventory Turnover} &= \frac{\text{ต้นทุนขาย}}{\text{สินค้าคงเหลือ (ถัวเฉลี่ย)}} \\
 &= \frac{2,088,000}{\frac{289,000 + 281,000}{2}}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &= \frac{2,088,000}{285,000} \\
 &= 7.33 \text{ ครั้ง} \\
 \text{อัตราส่วนมาตรฐาน} &= 7 \text{ ครั้ง}
 \end{aligned}$$

บริษัทมีอัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือสูงกว่ามาตรฐานเล็กน้อย แสดงว่าบริษัทขายสินค้าออกไปได้เร็วกว่าบริษัทอื่น ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า (1) สินค้าของบริษัทเป็นที่ต้องการของตลาด (2) บริษัทมิได้เก็บสินค้าไว้จนเกินความจำเป็น (3) การดำเนินงานของฝ่ายการตลาดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7. Average Collection Period จำนวนเป็น 2 ชั้น โดย

$$\begin{aligned}
 (1) \text{ ทยอยขายเฉลี่ยต่อวัน} &= \frac{\text{ยอดขายของปี}}{360} \\
 &= \frac{3,074,000}{360} \\
 &= 8,539 \text{ บาท/วัน}
 \end{aligned}$$

หมายเหตุ : เนื่องจากไม่ทราบยอดขายเชื่อ จึงใช้ยอดขายรวมมาคำนวณแทน

$$\begin{aligned}
 (2) \text{ ระยะเวลาเก็บเงินจากลูกหนี้เฉลี่ย} &= \frac{\text{ยอดลูกหนี้}}{\text{ยอดขายเฉลี่ยต่อวัน}} \\
 &= \frac{503,000}{8,539} \\
 &= 59 \text{ วัน} \\
 \text{อัตราส่วนมาตรฐาน} &= 45 \text{ วัน}
 \end{aligned}$$

จากการคำนวณปรากฏว่า ระยะเวลาเก็บเงินจากลูกหนี้เฉลี่ยของบริษัท สยามเคมีภัณฑ์ จำกัด เท่ากับ 59 วัน ซึ่งมากกว่าอัตรามาตรฐาน แสดงว่าบริษัทให้เครดิตแก่ลูกค้าเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างจะยาวกว่าของบริษัทอื่น ๆ การให้เครดิตแก่ลูกค้ามีข้อดีที่ทำให้บริษัทสามารถเพิ่มยอดขายขึ้นได้ แต่ก็มีข้อเสียที่ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นได้ และต้องเสี่ยงต่อการเกิดหนี้สูญด้วย อนึ่งถ้าหากเราสามารถวิเคราะห์บัญชีลูกหนี้โดยการทำตารางแจกแจงอายุหนี้ (Aging Schedule)- ดังที่ได้แสดงไว้ในตอนต้นก็จะทำให้เราวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาซึ่งจะทำให้เราสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ง่ายขึ้น

$$\begin{aligned}
 8. \text{ Fixed Assets Turnover} &= \frac{\text{ยอดขาย}}{\text{สินทรัพย์ถาวร}} \\
 &= \frac{3,074,000}{2,332,000}
 \end{aligned}$$

$$= 1.3 \text{ ครั้ง}$$

$$\text{อัตราส่วนมาตรฐาน} = 3 \text{ ครั้ง}$$

อัตราการหมุนเวียนสินทรัพย์ถาวรของบริษัท สยามเคมีภัณฑ์ จำกัด เท่ากับ 1.3 ครั้ง ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับอัตราส่วนมาตรฐาน แสดงว่าบริษัทมีสินทรัพย์ถาวรมากเกินไป และไม่ได้ใช้สินทรัพย์ถาวรอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

$$9. \text{ Total Assets Turnover} = \frac{\text{ยอดขาย}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

$$= \frac{3,074,000}{3,597,000}$$

$$= 0.855 \text{ ครั้ง}$$

$$\text{อัตราส่วนมาตรฐาน} = 1.75 \text{ ครั้ง}$$

บริษัท สยามเคมีภัณฑ์ จำกัด มีอัตราการหมุนเวียนของสินทรัพย์รวมต่ำมาก แสดงว่าบริษัทได้ลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ มากเกินไป บริษัทควรปรับปรุงการลงทุนในสินทรัพย์เสียใหม่ เช่น อาจจะขายสินทรัพย์ถาวรบางอย่างออกไปบ้างหรือพยายามหาทางเพิ่มยอดขายให้สูงขึ้น หรือทำควบคู่กันไปทั้งสองวิธี

$$10. \text{ Profit Margin on Sales} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้}}{\text{ยอดขาย}}$$

$$= \frac{165,000}{3,074,000}$$

$$= 5.38 \%$$

$$\text{อัตราส่วนมาตรฐาน} = 8 \%$$

บริษัทมีกำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้เมื่อเทียบกับยอดขายแล้วต่ำกว่าอัตราส่วนมาตรฐานการที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น (1) บริษัทตั้งราคาขายสินค้าไว้ค่อนข้างต่ำ (2) บริษัทมีต้นทุนในการผลิตสินค้าสูง (3) บริษัทมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานมาก

$$11. \text{ Return on Total Assets} = \frac{\text{กำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

$$= \frac{165,000}{3,597,000}$$

$$= 4.59 \%$$

$$\text{อัตราส่วนมาตรฐาน} = 10 \%$$

บริษัทที่มีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในสินทรัพย์ต่ำกว่ามาตรฐานมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากบริษัทมีกำไรสุทธิต่ำและประกอบกับประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ของบริษัทอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำด้วย

$$\begin{aligned}
 12. \text{ Return on Net Worth} &= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นของกิจการ}} \\
 &= \frac{165,000}{1,955,000} \\
 &= 8.44 \%
 \end{aligned}$$

$$\text{อัตราส่วนมาตรฐาน} = 14 \%$$

บริษัทมีกำไรสุทธิหลังจากหักภาษีเงินได้ต่อส่วนของผู้ถือหุ้นต่ำกว่ามาตรฐาน 5.56% ซึ่งมีสาเหตุเกิดจากการที่บริษัทมียอดขายต่ำ มีต้นทุนขายสูง และมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูง

จากการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินของบริษัท สยามเคมีภัณฑ์ จำกัด พอสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นได้ว่า บริษัทมียอดขายต่ำเกินไปซึ่งส่งผลกระทบต่อบริษัทมีอัตราผลตอบแทนต่าง ๆ ต่ำกว่าอัตรามาตรฐาน และการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ ของบริษัทไม่ดีเท่าที่ควร ผู้บริหารของบริษัทควรจะหาทางแก้ปัญหาดังกล่าวให้หมดไปโดยการหาทางขยายยอดขายให้สูงขึ้น พยายามควบคุมต้นทุนและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของบริษัทให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับฐานะของบริษัทด้วย

เมื่อเราได้ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินมาอย่างไรแล้วควรนำผลลัพธ์นั้นไปเปรียบเทียบกับอัตราส่วนมาตรฐาน เพื่อจะได้ทราบข้อแตกต่างทั้งในทางที่ดีและไม่ดี แต่การกำหนดอัตราส่วนมาตรฐานนั้นอาจมีปัญหาว่าจะใช้หลักเกณฑ์อะไรเป็นเครื่องกำหนด ในทางปฏิบัติเราอาจกำหนดอัตราส่วนมาตรฐานจาก

1. กิจการที่อยู่ในอุตสาหกรรมประเภทเดียวกัน เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ อาหาร ยา รักษาโรค เครื่องจักร ฯลฯ ในสหรัฐอเมริกา Dun & Bradstreet, Inc. ได้ทำรายงานอัตราส่วนมาตรฐานโดยจำแนกตามประเภทของอุตสาหกรรมและได้พิมพ์เผยแพร่แก่สาธารณชน ทำให้ผู้วิเคราะห์สามารถยึดเป็นเกณฑ์มาตรฐานได้

2. กิจการที่คล้ายคลึงกัน แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน เช่น การเปรียบเทียบระหว่างกิจการที่มีอัตราความเจริญก้าวหน้าสูง แต่อยู่ในอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มว่าจะมีอัตราความเจริญก้าวหน้าหยุดอยู่กับที่ ดังนั้นจะเป็นการดีกว่าถ้าจะเปรียบเทียบกันระหว่างกิจการที่มีอัตราความเจริญก้าวหน้าสูงด้วยกัน แต่อยู่คนละอุตสาหกรรม

3. แนวโน้มในอดีต เป็นการเปรียบเทียบฐานะการเงินและผลการดำเนินงานเท่าที่ผ่าน มาของกิจการ ทำให้เราสามารถคาดคะเนได้ว่าสถานการณ์ในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ของกิจการนั้นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. การคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต เป็นการคาดคะเนโดยอาศัยสภาพเศรษฐกิจและ สถานการณ์ปัจจุบันกำหนดมาตรฐานขึ้นมา

5. การใช้สามัญสำนึกเป็นเครื่องกำหนด เป็นการอาศัยประสบการณ์ความรู้ความสามารถ ของผู้วิเคราะห์เองกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขึ้นมาทำการเปรียบเทียบ ผลของการวิเคราะห์จึงขึ้น อยู่กับความสามารถส่วนตัวของผู้วิเคราะห์โดยตรง

การนำระบบ du Pont มาใช้ในการวิเคราะห์ทางการเงิน

ระบบ du Pont ช่วยให้การวิเคราะห์งบการเงินง่ายขึ้น โดยได้นำข้อมูลตัวเลขจากงบดุล และงบกำไรขาดทุนมาใช้ในการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนจากเงินทุน (rate of return on equity) จากแผนภาพ du Pont จะเห็นได้ว่าทางด้านซ้ายมือเป็นการคำนวณผลกำไรจากการขาย (Profit margin on sales) โดยคำนวณผลกำไรออกมาเป็นร้อยละของยอดขาย แผนภาพทางด้านซ้ายนี้ จะแสดงรายละเอียดของค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ พร้อมทั้งยอดขายและแสดงยอดกำไรสุทธิ อันเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างยอดขายและค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ ด้วย ส่วนทางด้าน ขวามือของแผนภาพเป็นการแสดงรายละเอียดของสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ และเมื่อหารยอด สินทรัพย์รวมด้วยยอดขายก็จะได้ผลลัพธ์เป็นอัตราการหมุนของสินทรัพย์

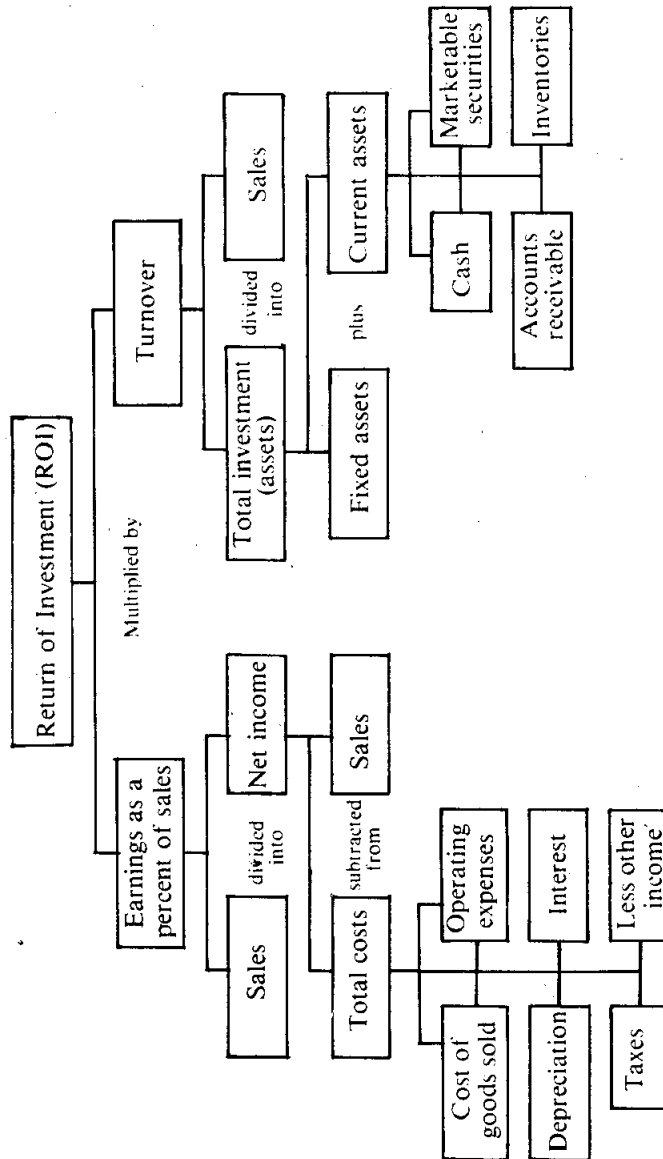
เมื่อนำอัตรากำไรจากการขายคูณเข้ากับอัตราการหมุนของสินทรัพย์ก็จะได้ผลลัพธ์เป็น อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์หรืออัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (return on total investment = ROI) หรือมีชื่อเรียกว่าสมการ du Pont (du Pont Equation)

$$\begin{aligned}\text{อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์} &= \text{อัตรากำไรจากการขาย} \times \text{อัตราการหมุนของสินทรัพย์} \\ &= \frac{\text{กำไรสุทธิหลังจากหักภาษี}}{\text{ยอดขาย}} \times \frac{\text{ยอดขาย}}{\text{สินทรัพย์รวม}} \\ &= 5.38\% \times 0.855 \\ &= 4.59\%\end{aligned}$$

บริษัท สยามเคมีภัณฑ์ จำกัด มีอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์เพียง 4.59% หรือจะได้ กำไรเพียง 4.59 บาท ต่อยอดขาย 100 บาท และมีอัตราการหมุนของสินทรัพย์เท่ากับ 0.855 ครั้ง ทำให้บริษัทมีอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์เท่ากับ 4.59% ซึ่งนับว่าเป็นอัตราที่ต่ำมาก

ถ้าบริษัทไม่ได้กู้ยืมเงินจากบุคคลภายนอกมาลงทุนในบริษัทเลย เป็นการลงทุนโดยใช้ เงินจากบรรดาผู้ถือหุ้นเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งบริษัทไม่ได้อาศัยเงินทุนจากเจ้าหนี้เลย ดังนั้น

อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ที่คำนวณได้เท่ากับ 4.59% นั้นจะเท่ากับอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (rate of return on equity) แต่ในกรณีของบริษัท สยามเคมีภัณฑ์ จำกัด บริษัทได้เงินลงทุนส่วนหนึ่งมาจากเจ้าหนี้ (1,642,000 บาท) และอีกส่วนหนึ่งได้มาจากบรรดาผู้ถือหุ้น (1,955,000 บาท) ดังนั้นอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนย่อมจะสูงกว่าอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ก็จะทำให้เท่ากับ 8.44% คำนวณได้โดยใช้สูตรดังนี้

รูป 2--1 du Pont System

$$\begin{aligned}
\text{อัตราผลตอบแทนจากเงินทุน} &= \frac{\text{อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น/สินทรัพย์}} \\
&= \frac{4.59\%}{1,955,000/3,597,000} \\
&= 8.44\%
\end{aligned}$$

อัตราผลตอบแทนจากเงินทุน 8.44% นี้อาจคำนวณได้อีกวิธีหนึ่งคือ เอากำไรสุทธิหลังจากหักภาษีหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้น = 165,000 บาท/1,955,000 บาท = 8.44 % ซึ่งจะได้ผลลัพธ์ที่เท่ากัน อย่างไรก็ตามวิธีการคำนวณตามระบบ du Pont ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์กับสภาพหนี้สินของกิจการซึ่งจะเป็นตัวกำหนดว่ากิจการแห่งนั้นจะได้ผลตอบแทนจากเงินทุนในอัตราเท่าไร

ฝ่ายบริหารสามารถนำระบบ du Pont มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงสภาพการดำเนินงานให้ดีขึ้น เช่นทางด้านซ้ายมือของแผนภาพ du Pont (ด้าน Profit Margin) ฝ่ายการตลาดสามารถ (1) ศึกษาถึงผลกระทบในการเปลี่ยนแปลงราคาขายสินค้าเพื่อจะได้ทำให้กิจการมียอดขายเพิ่มขึ้น และ (2) พิจารณาหาตลาดหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อจะได้ทำกำไรให้กับกิจการมาก ๆ ทางฝ่ายการบัญชีต้นทุนก็สามารถศึกษารายการค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้โดยละเอียด และสามารถประสานงานกับฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายจัดซื้อ และฝ่ายการพนักงาน ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการวางแผนและควบคุมต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนทางด้านขวามือของแผนภาพ du Pont (ด้าน Turn-over) ผู้วิเคราะห์สามารถทำงานร่วมกับฝ่ายการผลิตและฝ่ายการตลาดในการศึกษาหาสู่ทางลดการลงทุนในสินทรัพย์ประเภทต่าง ๆ ลง ทางฝ่ายสมุหบัญชีก็สามารถวิเคราะห์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการเลือกใช้จ่ายเงินจากแหล่งต่าง ๆ กันและในระดับต่าง ๆ กัน ตลอดจนหาวิธีการในการที่จะลดค่าใช้จ่ายประเภทดอกเบี้ยจ่ายและลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดจากการก่อหนี้สินขึ้น ในขณะที่เดียวกันกิจการก็ยังงรักษาแหล่งเงินทุนจากเจ้าหนี้เอาไว้ เพื่อจะได้ทำให้กิจการสามารถเพิ่มอัตราผลตอบแทนจากเงินทุนให้สูงขึ้น